

Učiteljski TOVARIS.

List za šolo in dom.

Izhaja 1. in 15. vsakega meseca na celi poli. Cena mu je za celo leto 3 gold., za pol leta 1 gold. 50 kr. Spise in dopise prejema vredništvo; naročnino in oznanila pa prejema in razpošiljanje oskerbuje založništvo.

List 12.

V Ljubljani, 15. junija 1878.

Tečaj XVIII.

Pedagogični pogovori.

(Spisuje Jos. Ciperle.)

(2. del.)

12.

Ko bi bili vsi taki Anžeti, ko bi bili — to je pogoj. Ali žalibog, da niso! Kaj je pripomoglo k temu, da je naš Anže tak? Nekaj je že to, da ga veseli, da bi kaj znal, ali glavna stvar ni to. Ko bi šole ne bilo, bi Anžetovemu očetu in njemu nikdar ne prišlo v misel, da bi se kaj učil; in še mordá tedaj ne, ako bi ne silila postava, da mora vsak otrok obiskovati šolo. Ali Anžetov oče gledajo na to, da sinek obiskuje pridno šolo, da tudi doma kaj prebira in pisari. In Anže sam je še nepokvarjen deček, kateri se nad vse boji sramote, da bi zaostal za drugimi v šoli. To so pogoji. Oj, da bi bili vsi taki Anžeti!

Kakšni so pa drugi? Vpisani so v šolo res vsi otroci iz fare, ne hodijo pa ne vsi v njo. Po zimi je pre mraz, poleti morajo pa krave, bike in junce preganjati po paši. Od šole res ne postanejo debeli, ali kravje mleko jim kaj dobro tekne. In če že vse nasprotovanje proti šoli nič ne pomaga, pa pošljejo stariši za par dni otroke v šolo. Ali kako čudno je to! Drugi učenci so se naučili že marsikaj, ta pa, ki ni hodil v šolo, ne vé o vsem tem nič. Ni li čudno potem, da je takemu otroku dolg čas v šoli, da ne vé, kaj bi počel samega dolzega časa. Kaj neki? Začne šepetati, ter vznemirovati še druge, dolg čas, to je huda stvar. Za tacega nemirneža bi bil najboljši leskov les, da bi mu dejansko pokazal, kako mora sedeti in se obnašati. In drug leskov les bi bil dober za njegove stariše, ki menijo, da se odgoja otrok pri kravah.

Domača odgoja se že tako ne more ponašati, da učini vedno kaj pravega, in če ni še učitelja, ki kakor vertnar poreže vse divje izrastke na otroku, kdo jih bo neki? Tak otrok bo rastel in rastel, kakor divja jablana v gozdu, bode surov in neotesan če dalje bolj, pretepal se bo, dokler mu ne bo sodnik pri zeleni mizi odločil luknjo, kjer se ne bo mogel pretepati z nikomur. Sodnik pri zeleni mizi je seveda najboljši vertnar, kajti on ima neomenjeno oblast, ali žalibog, da on vpliva še le na človeka, ko je že prepozno.

„Kakor so stari peli, — tako bodo mladi žvergoledi“. Ko bi otroci ne slišali odraslih kvantati, bi ne postali nikdar kvantači, ko bi jih ne videli pijančevati, bi ne postali nikdar sami pijanci, ko bi jih ne videli se pretepati, bi se ne preteпали nikdar med seboj. Očetu, ki pohujša otroke, bi obesil oni svetopisemski mlinski kamen na vrat, ter ga potopil v globočino morjá. Izgled, kaj ta ne stori vsega! Najlepše je pa to, kar sem videl zadnjič v kerčmi, in na kar me je opozoril neki šolmošter, rekoč: „Sehen Sie, das ist die neueste Erziehung!“ Kaj je bilo? Pri mizi so sedeli oče in mati in štirji otroci od 6 do 10 let stari, in vsi pijani, kakor kanoni. To je bila zares lepa podoba najnovejše odgoje in lep izgled naših nadepolnih moči, ki bodo tudi enkrat očetji in matere, ako se že prej ne ostrupé z vinom. To bodo izrastki. Saj pravim, sedanji svet je tako pameten, da bolj neumen pač ne more biti.

Zato pa ni čuda, da je zdaj toliko otrok, ki tako „pametno“ (bolje bi se reklo: ki tako neumno govore), kot stari. Pa saj že tudi vse vedo kar stari. Jaz sem imel že dostikrat priložnost, poslušati take mlade modrijane. No, pa kaj sem slišal? To, kar se pomenkujejo pijanci po žganjarijah, ko jim špirit razgreje možgane. Jaz imam v svoji žepni knjižici en cel tak pogovor zapisan, ali priobčiti ga ne morem, ker je „prelep“. Ena garjeva ovca sto drugih okuži; otroci živé v pregrehah, ki se med kristjani imenovati ne smejo. Nekteri stariši so pa menda tudi slepi, da ne zapazijo nikdar tega. Za take stvari ima pa učitelj vse boljši oči. Jaz sam sem že opozoril nektere stariše na to, ki so se čudili na vso moč: „Bog vé, kje se je naučil vsega tega!“

Vidi se neštevilno mnogo mladih obrazov, ali bleedi so kot stena. Mladina, ki bi imela biti vzor lepote in moči je shujšana in slabotna. Kolena se ji tresejo, kot starim 70letnim ljudem. Njene persi so stisnjene, njene roke brez mesa. In taka mladina naj skerbi enkrat za razplodenje ljudstva, ki sama sebe komaj nosi. Le pogledjmo jo našo sedanjo mladino! Pokvarjena je na duhu in telesu. Ali ona je naša nada, — lepa nada to! Da je človeški rod vedno slabejši, to vidimo očitno pri naši mladini. Nikdar še ni šlo to poslabljenje urnejše od rok, kot ravno sedaj. Vir temu je iskati edino le v prežgodnosti.

So nektere reči ki jih izve vsak, in jih mora tudi enkrat izvediti.

Ali ta enkrat ne sme priti tako zgodaj, če ne, je prezgodaj. Ta prezgodaj se pa ne da potem tako lahko popraviti. Navada je železna srajca. Ali kdor nevarnost ljubi, se v nji pogubi. Komur je ljub bled obraz, roke brez mesa in tresoča kolena, ta naj le dela tako naprej. V natori je to izverstno vravnano, da tak tako ne doživi mnogo let. Kdor pa ljubi življenje, komur so mar njegove dušne in telesne moči, naj se varuje nesramnosti. Bo videl, da je tako prav. Tako daleč je prišlo že pomehkuženje, da je oni, ki ni tako pomehkužen, celo smešen v očeh teh pomehkužencev. Naj bi šel še kdo, kakor nekdanj nemški pesnik Seume peš v Sirakuz, oj, kako bi se mu smejali. Čemú tudi, saj je železnica za to.

Ali je primerno to, da vodijo nekteri stariši svoje 10-, 12letne hčerke na javne plesce? Ne le, da ples škoduje mlademu telesu, tudi nravnost terpi mnogo pri tem. Pridejo na te plesse oficirji in škrici, ki bijejo tam boj za serca mladih gospodičin. Kako se ti prilizujejo dekletom, koliko lepega jim pripovedujejo, vsaki terdijo, da tako lepe ženske še niso videli celo življenje, vsako roté, da zna najboljše plesati i. t. d. Ženske pa verjemo, kaj bi ne, saj se prilizovanje tako dopade vsacemu. Drugi dan pa gredó te 10letne punce v šolo, in naj jih učitelj tam malo gerdo pogleda, takoj povihajo nos, češ, ta pa ne zna manire.

Ti prokleti svet. To je pa že odveč, to naj prenaša kdo drugi! Čemú so vse šolske reforme? Šolska odgoja stoji na domači. Domača je njena podlaga, njen temelj. Kdo pa zamore zidati visoko poslopje na slabi podlagi? Kako se zamore tedaj olikovati otrok v šoli, če ni podlage ali temelja oblike prinesel že od doma? — Domača odgoja naj bi se reformirala pred vsem. Ako želi država dobrih in verlih deržavljanov, naj jih odgojajo že v družini, t. j. naj skerbi, da stariši dobro odgojajo svoje otroke.

Kako daleč je že prišlo z našimi otroki, to nas uči najboljše sledeča zgodbica: „V Neusatz-u je dala neka mati svojemu sinu dve klobuti. To ga je tako razžalilo, da je mislil, da ne bo mogel prenašati, te sramote, ter je skočil v vodo“. — Čudo, da se večkrat kaj takega ne zgodi. Naši „gospodje smerkolini in smerkovke“ so jako občutljivi. Malo več lesa bi ne bilo slabo pri odgoji. Ne bojmo se, če tudi pokončamo ves les v naših gozdih za šibe, bo ga pozneje toliko manj treba za vislice.

Ako bomo hudobo izbijali in izbili že mladini, ne bomo slišali in brali v časopisih takih-le dogodkov, katerih je zdaj kot listja in trave. N. pr. se dostikrat bere: „Včeraj zvečer je vdaril France Robavs Janeza Potepina s planko tako močno po glavi, da je takoj mertev obležal“; ali: „v nedeljo je dregnil Jože Primojduševac Naceta Tepežnika z nožem v rebra, ker je plesal v kerčmi z njegovo ljubo“, ali pa: pretečeni torek je telebil Janez Terdoglavac Ožbeta Pasjeglavca s kladvom po buči, da

mu je izbil vse možgane iz nje“. — Kaj ne? to so prav lepe prigodbice, in delajo čast naši civilizaciji.

Znabiti bo kdo sodil iz teh imen, ktere sem navedel, da se taki čini zgode edino le na Kranjskem, kajti ta dežela je razvpita po celi Avstriji, da so njeni prebivalci surovi in neotesani. Ni res, gospoda moja. Še hujše surovosti se zgodijo po družih deželah in še več jih je. Še celo oni Dunaj, iz katerega izhaja vsa omika avstrijska, oni Dunaj je živ izgled surovosti. Tu ni dneva, da bi ne razglasili časniki te ali one škandalne zgodbe, tu ali tam najdejo enega pobitega, zadavljenega, z odrezanim vratom ali razbito glavo. To vse kaže, da ni le treba kulture na Kranjskem, ampak tudi kje drugje, kjer je je, kakor mislijo nekteri, že dovolj. In kako se vedejo kulturonosci nasproti takim dogodkom? Priobčujejo jih neznanško obširno po listih, ter jih vedno zabelijo z napadi na celo prebivalstvo. Če se pri kakem žegnanji zbijeta dva kmečka fantalina, takoj stoji to po časopisih, in spodaj je temeljita (?) „Betrachtung über die Rohheit der Bevölkerung“. Menda ti časnikarji ne beró nobenega vnanjega lista, v katerem so popisane enake surovosti po družih krajih. Z zabavljanjem na kranjske prebivalce jih gotovo ne bomo zboljšali, pač pa še bolj razjarili in še suroveje naredili. Zabavljanje ni na pravem mestu, ampak le poduk. Poduka pa ne dadó nikacega te zabavljiice, pa saj bi bil tudi odveč, ker ljudje niso zmožni nemškega jezika. Kakor se vidi tedaj, ti časnikarji ne bodo zboljšali ljudstva, in tudi kulturonosci ne, ki privandrajó iz neslovenskih pokrajin. Če ne bo iz naroda kaj móž, ki bodo smatrali v svojo nalogo, poblažiti ljudstvo, ter ga izomikati v njegovem jeziku, ter ga na podlagi tega storiti sposobnega za više cilje, — drugi ga ne bodo.

Kdor hoče kultivirati slovenski narod, ta naj ga podučuje ali z besedo ali po spisih, naj se poniža k njemu, naj govori z njim po domače, po slovensko, tako da ga bode razumel vsak otrok, naj mu pokaže nasledke, ki izhajajo iz priljudnega obnašanja in lepega ravnanja. Slovenski narod je verl, sposoben za dobre vtise, ktere rad sprejema, ako mu jih podeli kdo iz dobrega namena in v lepi obliki. Ali ne le v lepi obliki naj se mu daje poduk, tudi v taki obliki se mu mora dajati, da ga zamore prebaviti in svojemu duhu v večno last podeliti. Olikanega Slovenca bi imeli radi, ali nikdo ne stori nič za njegovo oliko.

Ako so tudi moje besede bob v steno, nič ne dé. Povedal sem jih z dobrim namenom; kdor jih sprejme ta ne bode slabo vozil. Ako se jim kdo posmehuje, tudi nič ne dé. Jaz pišem te pogovore za one, od kterih sem prepričan, da potrebujejo poduka. In ako bodem pripomogel kaj ž njimi k duševnem napredku slovenskega naroda, ako mu le tudi od daleč pokažem pravo pot, po kteri naj hodi, da bode imel korist in srečo, potem je dosežen moj namen.

Kar je jako važno, se ne sme prezreti, namreč, da se ne zanemarija telesni razvoj človeka, kateremu se pomaga k duševnemu razvitku. Vedno je treba imeti pred očmi pravilo, da le v zdravem telesu biva zdrava, duša. In ako je tudi dokazano, da se z mnogim študiranjem poveča teža možganov, ako pa oslabi truplo, kaj pomaga to. Ako je tudi civilizacija vzela človeku mnogo moči, treba je vsaj skušati, mu ohraniti te, kar jih še ima. Pač je vpeljana telovadba po šolah in pri vojacih; ali ta ni skoro čisto nič. Ko bi bilo po šolah vsaj toliko ur odločenih telovadbi, kolikor jih je drugim predmetom, bi imela ta naprava že kaj pomena; ali ena ali dve uri na teden so prava ironija za razvitek telesnih moči.

Čimbolj pomehkužen je kdo, tem bolj cenjen je. To je že tako v času, v katerem gospodarijo pokvečeni judje, ki bi najraje pokvarili in pokončali ves svet, kateri bi bil potem njihov, in da bi na njem vstanovili nov „rajh“ Judejo z imenom, kterega že niso imeli, od kar so jim ga pokončali Rimljani.

P o ž e n č a n .

Bil je Ravnikar tih, pohleven človek, rad sam; slinil se pri viših ni nikjer, kakor se mnogi pri duhovskih in deželskih gospodih. Vsi taki so mu bili zoperni, in kako zeló, razodeva l. 1858 št. 32 v pesmi :

Lizuni.

Gospodičine in Vile
V hostah so Rozaljke bile,
So slovele krog in krog;
Peti so, vabiti znale;
Kogar pa so pretantale,
Po njem je b'lo, smil' se Bog! —

Rožice sadé strupene,
Milost' nimajo nobene,
So še huj' kot pisan gad.
Pravo znajo počerniti,
Greh u čeden plajšč zaviti,
Na oči podplate djat'.

Kar Rozaljke b'le v povesti,
Od lizunov smo si v svesti,
Kdar sterdéno govoré;
Delajo se lepe, brate,
Mot'jo reve in bogate,
Z sladkim strupom jih moré.

Lizec drug je sam'ga vraga,
Ino sladka skorja draga,
Ki kupiti je za med.
Vkanjen ga želi prodati
Tud za samo cestno blato,
Kar mogoče toljko pred.

Silna je lizunov truma;
Svet pripravljajo iz uma,
Mojstri množih so nezgod.
Niso kot Rozaljke v hosti;
V gradih, mestih so pogosti,
Tù se gnjezdi njihov rod.

Z Bogom! kliče prijatelj prijatelju l. 40 v pesmici, kjer opeva Poženčan: „Radovičevo slovó od Želeta!“ — in l. 1859 št. 10 se opisuje: „Prehudi oče“ ter v poslednjem razstavku kaže preterdega gospodarjenja vspeh:

Kdor terja, da mu vsi molčé,
Resnico si zapira;
Ostrost, kadar čez mejo gre,
Mašvanje si nabira.

V istem listu je spregovoril: „Še enkrat o Emoni“, češ, Hemoni bi se reklo po slovenski Naševče . . . „Na Gorenškem ste pod Cirkljami blizu Komenda dve vasi, katerih ena se imenuje Lahovče, druga pa Naševče. Ne moremo si drugače misliti, kot da je v Lahovčah od začetka več ali manj Lahov bilo, in da so v sosesnji vasi bili naši krajnski ljudje in se ji je toraj v Naševčah reklo“. — Rad je poslušal narodne povesti in zapisoval ljudske pravljice, vzlasti iz nekdanjega verstva, in priobčil je pod naslovom: „Pravljice iz Krajnskega“ v Novicah št. 13. 14 tri: a) Škratelj v podobi mačka; b) Škratelj pomočnik; c) Strahú željan; št. 17: Zlate jabelka; l. 1860 št. 5: Več vraž je silno starih; št. 19: „Starinstvo slavensko“ t. j.: Med slovenske šteti stari napisi v Italii najdeni; l. 1862 št. 19 pa razlaguje: „Slovenski god Sobotka — Kupalo — Kres“. — V zvezi s takim skrivnostnim preiskovanjem narave in človeške povestnice je l. 1860 št. 10 na pr. pesmica priličica: „Zdravniku“ berž ko ne v bolj posebnem pomenu, št. 19: „Mati in Rojnice“, pa št. 26: „Šimbiljno prerokovanje“, kratkočasnica v 26 kiticah, kjer tužni materi mnogih revnih otrok deseti brat iz starih Šimbiljskih bukev prerokuje mej drugim na pr.:

. . . Enkrat železna kača bo
Ležala tje čez Donavo,
Rep nje bo prek Ljubljane,
Železni žebeci potekó
Ognjeno sopihaje.

Munjava bode pismonos,
Cesté tam, kjer je kolovoz,
Roké pa za kazalo,
In solnce bo mu, kdor ni bos,
Pod pete zmír sijalo . . .

Takrat, takrat bo vsem gorjé,
Mešale bodo se glavé,
Med ljudstvi bo spertija,
Bolezni čudne in vojské
In strašna pomertija . . .

Bo ena čeda, en pastir,
Cel svet bo hiša, v nji pa mir,
Pa tud' le ena vera;
Tako poteče sreče vir,
Kateri zdaj le hira!

Nazadnje sedem kraljev bo
Pomirilo le-to vojskó;
To bo na sorškem polji.
Ostal bo nas le malokdo,
Pa časi bodo bolji . . .

V Jeruzalem na božjo pot,
Al' kodar hodil naš Gospod,
Lahko bo šel pobožen;
Nikomur Turk ne bo na pot' —
Sej bode vam podložen . . .

Kjer biva kak slovansk junak,
Kot k svojim pojde tvoj rojak
Si ž njim um izbistriti,
Učeno alj kar ume vsak,
Kot brat se pomeniti.

Jako je čislal Ravnika marljivega Janežiča, in kakor l. 1852/53 v „Slov. Bčelo“, tako je poslal mu v „Slov. Glasnik“ l. 1859 III, 6. pomenljivo pesem: „Kralj Matjažev sel“; zv. IV. str. 22. 23. 57. 58.

spis: „Podobnost gregovščine in slovenščine“, in str. 172: „Podobnost latinščine in slovenščine“; str. 73 pa legendo: „Sveti Aloj“. — L. 1861. VII. 5. je priobčil pesem: „Miljko“. Razžalil ga je bil Lukšasti Lukš. „Oh, da sovražtva je toljko na sveti!“ Miljko začne govoriti sam seboj, pa dedčiku nisem hotel verjeti, sedaj pa gledé na živali vidim, da med ljudmi ne godi se drugače, ihti se za mizo v kotu; kar se mu oglasi stari dedčik izza pečká, češ, pogledaj više — na križ, in od križanega Boga naj grešnik se uči tukaj malo voljno terpeti za nebesa i. t. d. — Posebno rad je popeval Poženčan o kralju Matjažu, čuteč z brati, da brez njega Slovanom ni pravice na svetu. Naj se ponatisne torej njegova res znamenita popevka:

Kralj Matjažev sel.

O polnoči enkrat je blo,
Ko kralj Matjaž je bil tako
Vojaku dal povélje:
„Pozvedi meni, sinko ti,
Kaj se po svetu že godí,
Pri čem so kaj dežéle.

Pregledaj mest, vasí, grajšin,
Preglej poljá, gorá, dolin,
Z ljudmi se pogovori!“ —
Vojak na konji hitro gre,
Da pride še do bel'ga dne
V doline, h kozji gori.

Na gor' se zarja ne blišči,
Oblak temen nad njo stoji,
Kor tičic več ne poje;
Prežalostno zazná se dan.
„Oh kaj prikazek ta strašán?
Povejte, tice moje!“

„Preganja nas tod lovski grom;
Drevesa, naš nekdajni dom,
Vse žagar če podreti;
Strupena sapa tod vihrá,
In Kras in Gabrik tu ravná;
Nam več ne bo živeti.““

Vojak pogledat gre dolin;
Šumlja še potok za spomin,
Kjer pota so zarasle,
Kjer stari mlin nič več ne gre,
Kjer prazni pašniki ležé,
Kjer kdaj se čede pasle.

„Povej mi, mlinar! kaj je to,
Da je pri vas tu vse mertvó;
Puščave se ravnajo?“ —

„Mehkužno sploh ljudje živé,
Preveč potreb si naredé,
Žganje preveč čislajo.““

„Dajanja so na vse strani,
Za vse pridelkov dosti ni;
Vse sila je prodati.
Takó nam leze voz pod pot,
Berač je, kdor je bil gospod,
Uči se zdaj stradati.““

Vojak gre dalje na poljé,
Če tam ljudem kaj bolje gre,
Kjer žanjejo pšenico.
„Bog sprimi tebe, kmetič moj!
Si srečen? Toraj li zapoj,
Zavzdigni veselico.“

Obupno kmet tožiti jel:
„Oh jokal, jokal bi, ne pel;
Sem tiček u precepi;
Pol njiv sem že v zastavo dal,
Spet drug me bo na boben djal,
Sem oreh ob otepi.““

Oddirjal je zdaj v vas vojak;
Pod lipo, kamur pride vsak,
Se s konjčem je ustavil.
Vsi radovedni skup tekó,
Bi radi čuli, kdo je to;
Pa tega jim ni pravil.

Le gleda jih od nog do glav,
Premišlja čudnih njih oprav,
In mnogo poprašuje.
Ko vse, kar mu je treba, zve,
Še dalje s svojim konjčem gre,
Da podkev iskre kuje.

Zdaj v mesto ga pripelje pot,
V kavane, shode gre povsod.
Kar novega so brali,
Kar kaj posebnega se vé,
In kar prečudni drat pové,
So mu dopovedvali.

Po tem odide v daljni grad,
Poljé je krog, pristava zad,
V podlipji se sprehaja.
Na klopi star gospod sedi,
Prijazno tujec govori:
„Jez gledam vašga raja.“

„Oh raja, raja tu ni več;
Nekdajni časi so že preč;
Nič prida ni na sveti.
Sem raj imel, bil res gospod,
Vsi meni so služili tod;
Alj zdaj so pa — presneti! —“

Gospod razlaga več nadlog,
Premilo, da se smili Bog!
Po tem vojak odide.
Še križem svet on deleč gre;
Povsot enake so tožbé,
Li kamur koli pride.

Nazadnje h kralju se vernil,
Čez polja in doline šel,
Da podkev iskre kuje.
Enajst po noči je že preč,
Navadno kralj je zdaj čuječ,
In sla že pričakuje.

„Presvitli kralj! sem že domá,
Prešel sem skoraj pol svetá,
Kar zvedel sem, zasliši:
Na planem tičica medli;
Obrito je, kjer gojzdi bli,
In kot na bojnem triši.

Vojakom kralj še govori:
„Za našo vstajo čas še ni.
Ko brada mi dorase,
Bo svet brez dolgorepkih tic;
Mi bomo šli iz teh tamnic,
Napravljat bolje čase.“

Selili gradi se z višav,
Prostore zbrali si nižav,
Če bodo tu obstali?
Stoletje tu storiti zna,
Da groblje bodo lezli v tla,
Minljivost oznanj'vali.

Po kmetih je li jok in stok,
Sami krivi so več nadlog,
Dajanj jih dosti stiska;
Pijanost jim pomaga v nič,
Da marskdo je v precepi tič,
Ki planta milo piska.

Oblač'jo se pa sploh takó,
Lih kot bi vse gosposko blo,
Ne loč'jo se stanovi.
Ne ti, ne tvoja Alenčica,
To rečem, nista taka bla;
Iz koč so pa gradovi.

Tam rajda vóz brez konja gre,
En drat ob cesti vse pové,
Ko blisk pa pošta hodi,
S praskanjem plamen se dobó,
Živo se mala že samó;
To dela menda zlodí.

Posebno naj ti še povem:
„Pravica ni kaj mar ljudem,
Od tebe svet je čaka;
Zato te še v spominju ima,
In zmiraj bolje te spozna
Kot pravega junaka.“

Naravoznanstvo v ljudski šoli.

VII. Zakon stanovitnosti.

Položim oblo na tablico, ktera je v vodoravni legi; — sedaj tablico naglo premaknen, proti kateri koli strani, in potem jo zopet naenkrat obderžim! — Kaj se je zgodilo z oblo? — Obla se je takljala naprej v nameri, proti kateri smo tablo premaknili. — Kako se je li to zgodilo? — Pogledite: Sedaj sem oblo s tablo vred ob enem zamajal; — premaknila se je s to vred, a ni zapustila in spremenila prostora na tabli. Sedaj pa tablo prideržim, da je v miru; — obla pa vendar tudi

ni tega storila, ampak je svoj prostor zapustila, in naprej zderčala. Da je naprej zderčala, prisilila jo je k temu neka sila. To silo pa tudi lahko čutimo, ako hočemo takljajočo oblo ustaviti. Od kod je dobila obla to silo? Ker s kroglo nismo družega naredili, kakor da smo jo ob enem s tablo vred nekoliko naprej premaknili, toraj je obla moč takljati se naprej le vsled premaknjevanja table dobila. V tem nas poterjuje tudi namera, proti kateri strani se obla naprej taklja; pri vsakem poskusu je vedno tista namer, proti kateri je bila tablica zamajana. Iz te poskušnje spoznamo, da si omajano telo prizadeva v svojem gibanju ostati, in sicer v nespremenjeni nameri.

Zakon, po katerem si prizadeva omajano telo v svojem gibanju z nespremenjeno namero ostati, imenujemo „zakon stanovitnosti“. Sedaj se pa hočemo nekoliko ogledati po prikaznih, ktere se opirajo na zakon stanovitnosti.

Voda teče iz polne kupice, ako jo premaknemo in potem naenkrat pri miru pustimo. — Pero škrofi, ako ga negladki papir zaderžuje. — Protá (konec biča) ovije se okoli kola, proti katerem z bičem udarimo. — Pepel odskoči od smodke, ako se je s perstom dotaknemo. — Hlapon pomiče se še vedno naprej, akoravno mašina že več ne dela. — Ako tolčemo s koncem toporišča ob kamen ali kam drugam, toraj se sekira na njem še bolj utopi. — Dersavec pade naprej, ako zadene z ного ob kako stvar ali zaderžek. — Zajca preganjajoč pes zaleti se nekoliko naprej, kadar se hoče obrniti. — Z naglo derdrajočega voza človek, kteri z njega skoči, ne poskoči na tisto mesto, kamor je namerjal, ampak malo naprej. — Čez graben ali prepad se lažje poskoči, ako naredimo prej naskok, ali se malo zaletimo. — Kamen leti naprej, ako fračo naglo zavihtimo. — Prah spravimo z obleke, ako jo napnemo ter po njej tolčemo. — (Zakaj beže le prašni delki, ne pa tudi oblekini delki?) — Sneg in blato odpadata od obuvala, ako z ного močno ob terdno podlago udarimo. — Ako sedimo na mirnem vozu, občutimo, da nas nekaj sune nazaj, kadar konji voz pretegnejo. Tudi na saneh, derdrajoč s hriba, čutiš neko sunenje na nazaj. Ravno tako občuti tudi jezdec, ako mu konj naprej poskoči. Od kod izvirajo te prikazni? — Pomislimo! — Ako sedimo na mirnem vozu, toraj smo z vozom vred v stanju miru. Iz tega stanja se ne premaknemo, ako ne rabimo zato neke sile, ktera mirno telo spravi v stanje gibanja. In tako se godi z vsemi mirnimi telesi; vsa imajo nagon, v stanju miru obstati. Zakon stanovitnosti se toraj pokaže pri mirnih telesih po nagonu, ostati v stanju miru. Na velikosti sile, ktero moramo porabiti, da mirno telo zagiblremo se lahko prepričamo, kako velika je njih stanovitnost. Sedaj, ko smo to spoznali, nam tudi ni težavno razložiti si prej navedene prikazni. Konj potegne voz, da ga zaziblje v to mora porabiti nekaj sile. Da pa voz

gibnej sili neko upiranje napravlja, razvidno je iz prizadetja ali upiranja konja, premakniti ga. Tudi na vozu sedeč človek napravlja tej gibnej moči neko upiranje, katero izhaja iz voza nanj, kajti tudi njegovo telo gre le nerado iz stanja miru v stanje gibanja. Kadar voz človeško telo naprej premika ali giblje, prizadevlje si tudi telo na enem mestu ostati v stanu miru, kakor dotlej. Stanovitnost in gibna moč bojujeta se za telo na vozu. Kaj se zgodi? — Kadar se telo voza dotika, takrat mora ono ubogati gibno moč; zgornji del telesa pa je nasproti malo bolj odvisen, in je le toliko na voz navezan, kolikor se z zdolnjim delom telesa skupaj derži. Vsled tega se pa v tem slučaju telo skrivi ali pride v krivo lego. Zapomnite: Telo se na vozu v resnici ne premiče naprej, ampak le dozdevno; v resnici se naprej premiče le zdoljni del telesa. Na sili, katero je treba v to obrniti, da zopet po koncu sedeti moremo, lahko spoznamo, da mora biti stanovitnost zgornjega dela telesa tudi premagana.

Poiščite nekoliko prikazni na mirnih ali počivalnih telesih, ktera se opirajo na zakon stanovitnosti! —

Voz, kateri stoji pri miru, je težje premakniti, kakor pa že gibajočega naprej premikati. Zato pa pusté modri vozniki, da konji stoječi voz le polagoma, ne pa kar naenkrat pretegnejo. Polne kupice, ako jih na kaki podlagi nesemo, se na nazaj prekucnejo, ako podlago naenkrat naprej premaknemo. Denar, kateri je nad kupo na koščeku papirja, pade ravno v kupico, ako papir naglo v vodoravni legi naprej udarimo.

Pri tej priliki more učitelj opomniti, da se tudi na duševnem polju človeškega in ljudskega življenja zakon stanovitnosti razodevlje. Tako vidimo moč navade, ktera bi rada pustila vse pri starem; radi počivamo in le težko in neradi se starega in stare navade, razvade in šege odvadimo in jo pustimo. Ako pa pride tako ali tako gibna sila in moč, toraj se ona lene in nemarne stvari z neuporno silo polasti, in jo tako naprej do boljšega vede in giblje. To se vendar naenkrat ne zgodi; ker še vedno se čuti močan potegljaj, da bi se staro ne zapustilo. V ljudskem življenju so posebno v resnici slavni možje, kateri so po svojem ravnanju svoje verstnike in potomce na nova in boljša pota napeljali. N. pr. Karol Velki, i. dr.

Vprašanja: *Kako se glasi zakon stanovitnosti za gibljiva telesa? — Kako pa za počivalna? — Kako se pa glasi zakon stanovitnosti sploh za gibljiva ali premikajoča in počivalna telesa? —* (Dalje prih.)

Dopisi in novice.

— **Iz Vrabč na Vipavskem**, 6. junija 1878. (Besedica o našem »Tovarišu«). Verli »Slovenec« ima v svojej 58. številki dopis o slovenskem časnikarstvu. To mi daje povod, da izpregovorim nekoliko besed o našem edinem slovenskem šolskem listu. Kakor slovenski časopisi sploh, ima tudi »Učiteljski Tovariš« obilo kritikarjev. »Tovariševe« kritikarje delim v tri verste. Pervi mu očitajo, da je preklerikalen. Drugi, da je njega vredništvo premalo izbirično

v spisih, ki dohajajo temu listu. A tretji terdó, da »Tovariš« nikakor ne vstreza slovenskim učiteljem i. t. d. Prevdarimo danes, če se »Tovarišu« po pravici to in uno očita. Ko se je spominjal »Tovariš« umrlega Pija in pozdravljaj Leona XIII., se je s tem zeló zameril nekaterim liberalnim učiteljem, češ, da to ni pristojno šolskemu listu, če toliko pisari o poglavarji katoliške Cerkve. Kaj vse to briga šolski list! Jaz pa mislim, da ni nespametno, če je »Tovariš« o tem pisaril. Kajti blagi sin se vsikdar zanimiva za svojega očeta. Kot vernim katoličanom ne sme nam biti zoperno, ako se pove kaj lepega in spodbudnega o našem dušnem očetu, rimskem papežu. Smert blagega Pija IX. mislim, da je vsacega kristijana močno pretresla. Kdo bi torej zameril »Tovarišu«, če je pisal nekoliko o velikem Piju IX.! Šola in cerkev mislim, da ste še vedno v ozkeji zvezi (*bi imeli biti*) zatorej ima pa »Tovariš« tudi prav, da stoji na kerščanskem stališču, akopram to nekaterim ni po volji. Sicer pa ravno ni potrebno, da bi se »Tovariš« preveč potezal za vero. Saj imamo dober cerkven list »Zgodnjo Danico«. Svetoval bi Vam torej gospod vrednik, da pustite nji, kar vašemu listu ni naloga. (*Oblak brez dežja, pa list brez barve, sta si zelo podobna.*) »Tovariš« naj pa piše za učitelja kot tacega. Mislim, da tako o nobenem oziru ne bote škode terpeli. (*Hm! škode, kaj si mislite pod to besedo?*) — Če je »Tovariš« premalo izbirčen v spisih, tega ne vem. Mogoče, da to in uno vsacemu ne vstreza. Ali kdo more vsem ustreti! Naj se torej oni potrudijo, ki o tej zadevi niso zadovoljni s »Tov.«, da mu kaj boljšega spišejo. Kritikovati je ložje, kakor spisati kaj dobrega. Sicer pa mislim, da nekaterim zato niso »Tov.« spisi po volji, ker jih plaši strah »Klerikalec«. — »Tovariš« ne vstreza slovenskim učiteljem, pravijo tretji. Tj pa sami ne vedó, kaj hočejo. »Pedagogični pogovori« jim niso všeč; »Poženčan« nima kaj vrednosti za-nje; »Naravoslovje v ljudskeji šoli«, to bi še bilo nekaj. Dalje pravijo, da ima »Tov.« tudi premalo dopisov i. t. d. I zakaj mu pa ne dopisujejo, če bi radi dopise brali! Sicer Vam pa naravnost povem, da se tudi meni čudno zdi, da se »Tov.« tako redkokrat pošlje kak dopis. Kdo je temu kriv? (*Nekaj tudi to, zabaoljice ne sprejemamo, s tem smo si odvernili marsikaterga spretnega — a nepremišljenega pisatelja. Vr.*) — Tako sem Vam hotel danes malo na uho pošeptati, da zveste, kako se tù in tam sodi o »Tovarišu«. Vem pa, da tudi Vam, gospod vrednik, prileti kaka robata na uho. Svetujem Vam torej, da kolikor je moč, vstrezate »Tov.« bralcem in da se včasih tudi ozrete na želje Vaših kritikovalcev, saj pogosto človeku neprijatelj več koristi, kakor 5 slabih prijateljev. Dobro znamenje je za »Tovariša«, da se tako rad kritikuje. Mora uže kaj veljati, sicer bi ga njegovi neprijatelji pri miru pustili. Dobra kritika listu veliko več koristi, kakor ničvredno hvalisanje. Se ve, da se pa taka ne sme prezerati! Da nekateri »Tovarišu« niso prijatelji je pa tudo to krivo, da se on učiteljem ne prilizuje, ampak jim resnico brez vseh ovinkov kar naravnost pove. »Resnica oči kolje«. Ko so nastopili za ljudsko šolo novi časi, pisal je »Tovariš«, da naj si učitelji nič preveč ne obetajo od nove dobe. To so smatrali učitelji, kot da bi jim »Tovariš« ne privoščil blagrov nove ere. Se ve, da so ga napačno razumeli. »Tov.« vrednik je sam učitelj, kako bi torej ne želel, da zasije njegovim tovarišem boljše stanje. »Tov.« je le hotel opomniti svoje tovariše, da naj nikar preveč ne pričakujejo od novega časa. Je li imel prav ali ne, to naj sodijo drugi. Ravno berem v »Slov. Narodu«, da učitelji v Primorji in v Istri niso nič kaj navdušeni za združenje; zdaj se malo kdo briga za to. Mar ni to istina? V našem okraji imamo uže poldrugo leto dovoljenje od vlade, da si smemo osnovati okrajno

učiteljsko društvo, a vkljubo temu smo še vedno brez taistega. Želeti bi torej bilo, da se nekdanje prijazne razmere med učiteljstvom zopet obnovijo. Pa kako bi se to doseglo? Jaz mislim, da naj ložje po okrajnih učiteljskih društvih in po slovenskem učiteljskim društvu. (*Kjer ni zaupanje, je vse prigovarjanje brezuspešno. Vr.*) Vendar ker smo zdaj učitelji po Slovenskem v dva tabora ločeni, ne bo to tako lahko šlo, kakor pred letom 1871. Vsakako pa se trudi ti »Učiteljski Tovariš«, da se učiteljstvo vedno bolj in bolj okoli tebe zbira. To boš dosegel, ako gledaš, da ustrezaš vsestransko svojim naročnikom. Mislim, gsp. vrednik, da mi ne boste v zlo šтели, ako Vam podajam tū nekatere svēte. Želja, da pospešim tvoj blagor »Tov.«, narekovala mi je te verstice. Naj bi se še kdo drugi oglasil o tej zadevi! Stvar je imenitna in vsega premisleka vredna!

Ivan Zarnik.

Pričujoči spis podam, kakor sem ga prejel, komentara mu ne bodem pisal; marljivemu gospodu dopisovalcu nisem hotel prostora odrekati, sicer je uže to četrto pismo jednacega zaderžaja od raznih učiteljev. Vr.

— (**Iz seje c. k. dež. šl. svēta za Kranjsko** dné 31. maja 1878.) Nagrada sočanom izpraševalne komisije za splošne ljudske in meščanske šole za l. 1877 je bila razdeljena.

Poročilo ravnateljstva c. k. spraševalne komisije za splošne ljudske in meščanske šole o učiteljskih izpitih m. aprila 1878 in o došlih taksah se je vzelo na znanje in sklenilo se je razdeliti to udom komisije.

Pri ljudski šoli v Kranji se ima napraviti ločen četerti deklški razred; trirazredna ljudska šola v Starem tergu pri Ložu se ima razširiti v štirirazredno z začetkom prihodnjega leta; dotični učiteljci in četertemu učitelju se je plača določila.

Nadučitelja Janez Vresic za Leskovec, Jakob Koželj za Čermošnice in učitelja Janez Zerovnik za Begunje pri Cerknici in Jože Zajec za Krašnjo so bili imenovani stalni, dobili so dekrete.

Kar se tiče umeščenja hišnika in šolskega sluge v tukajšnjem licealnem poslopji so bile prošnje s primernim nasvetom napotene deželnemu odboru. Zastran pokojnine iz milosti ljudskemu učitelju so se obrnili na deželni odbor. —

Prošnje učiteljskega gojenca, da bi mu ne bilo treba poverniti državne štipendije, ko je izstopil iz učiteljščca, ni bila uslišana, a dovolili so mu dva obroka za izplačevanje.

Pozivi zoper kaznivne razsodbe so bili razrešeni.

Poročilo c. k. deželnega nadzornika za ljudske šole o nadzorovanji nekaterih ljudskih šol v Kerškem okraji se je vzelo na znanje in oddani so bili dotični ukazi.

Umeščenje dveh pomožnih učiteljev na ljudskih šolah, nasveti za deželno učiteljsko skupščino so bili sprejeti.

Nekaterim pomožnim učiteljem se je dovolil učiteljski izpit mesca oktobra pregledavši jim ponavljanje zrelostnega izpita.

Prošnje za nagrado in denarno pomoč so bile razrešene.

— **Štajarski deželni šolski svēt** je v svoji seji 23. maja dovolil osnovanje obertniškega napredovalnega tečaja na Celjskej ljudske šoli. Za učitelja v Ribnici (v okraji Marenberskem) je imenovan Franjo Harich iz Zelezne kaplje na Koroškem, za nadučitelja pri Malej nedelji v Ljutomerskem okraji pa Srečko Pirc, učitelj iz Rečice.

— (**Iz seje deželnega odbora** 1. junija.) Odbor je pritrdil predlogom dotičnih pomnoženih krajnih in okrajnih šolskih svētov, da se Franc A v s e r

definitivno potrdi v učiteljski službi na enorazredni ljudski šoli na Bohinjski Beli, Jožef Potokar pa v službi vodje in nadučitelja na trirazredni ljudski šoli v Mokronogu. —

— (Iz seje deželnega odbora 8. junija.) Predlogu pomnoženega krajnega in okrajnega šolskega sveta, da naj se učitelj Janez Peruzzi v učiteljski službi na ljudski šoli v Logu na Kočevskem definitivno potrdi, je deželni odbor pritrnil. — Na vlogo županstva oziroma krajnega šolskega sveta v Trzinu za vpeljanje nemškega učnega jezika v Trziški ljudski šoli je deželni odbor sklenil, da on nikakor ne pritrni, da bi se v poučevanju jezikov v Trziški šoli kaj predručilo, kar bi nasprotovalo učnemu načrtu za štirirazredne ljudske šole, kateri je vpeljan z ukazom deželnega šolskega sveta 10. decembra l. 1874., in kateri je dosedaj o tem edino merodajna postava. — Zarad oddaje izpraznene Jak. pl. Šelenburgove ustanove za sprejem v Terezijansko akademijo na Dunaji je deželni odbor storil predlog s priporočilom trójice prošnikov.

II. Razgled po službeni kategoriji.

Kategorija	Slovenski štajar						Nemški štajar					
	Mož.		Žensk.		Skupaj		Mož.		Žensk.		Skupaj.	
	def.	prov.	def.	prov.	def.	prov.	def.	prov.	def.	prov.	def.	prov.
Direktor.	—	1	—	—	—	1	12	—	—	—	12	—
Nadučitelj.	94	1	1	—	95	1	205	—	2	—	207	—
Učitelj.	135	16	9	1	144	17	301	56	21	3	322	59
Podučitelj.	11	48	3	12	14	60	46	102	32	62	78	164
Suplent.												
a) Svétnih	—	28	—	3	—	31	—	97	—	8	—	105
b) Duhovnih	—	1	—	—	—	1	—	10	—	—	—	10
Vadniških učitelj.	3	—	—	—	3	—	6	—	3	—	9	—
Industrijal. učiteljic	—	—	—	105	—	105	—	—	—	360	—	360
			Skupaj .		256	216	—	—	—	—	628	698

Sestavil T. B. H.

— (Okrajna učiteljska skupščina za mesto Ljubljansko) bode v četrtek 4. julija v sobi c. k. m. učiteljsca. Na dnevnem redu je: 1. Opazke

c. k. okraj. nadzornika. 2. Kako ima biti vrnan jezikosloven pouk v mestnih ljudskih šolah, da zadostuje dvojnemu nalogu: izobraženju za navadno (državno) življenje in pripravljanju za srednje šole. 3. Izbera poučnih knjig in beril za l. 1878/79, da se predložé okrajnemu nadzorništvu po §. 8. derž. šl. postave dné 14. maja 1869. 4. Poročilo bukvarničnega odseka o okrajni učiteljski bukvarnici. — Nasveti za nakupovanje knjig in učil naj se predlagajo bukvarnični komisiji pismeno do 1. julija. Volitev komisije za l. 1878/9. 5. Volitev stalnega odbora okrajne konference. 6. Volitev dveh poslancev v deželno učiteljsko skupščino. 7. Samostalni nasveti, ki se imajo predlagati do 1. julija pismeno stalnemu odboru. — V predsednikovega namestnika za to skupščino je odbran ravnatelj na učiteljskih g. Blaž Hrovath. —

— **Za Kamniški okraj** bode letos 4. julija v Kamniku. Na dnevnem redu bode razen navadnih stvari: a) izbujenje in gojenje čuvstev vzlasti rodoljubnega (patriotiskega) čuvstva; b) tedenska knjiga; c) gojenje spomina in razuma; č) podučevanje v petji v ljudski šoli. (Praktično s šolskimi otroci od treh do štirih popoldne).

— **Za okolico Ljubljansko** bode 24. julija na Verhniki. Dnevni red: *Dopoldne*. 1. Ljudska šolska bukvarnica na podlagi minist. ukaza 15. decembra 1872. (poroča g. Kuhar). 2. Kmetijska nadaljevalna šola (por. g. Kernc). 3. Kaj ovira v okrajih sploh, posebno pa v posameznih šolskih krajih gojenje zdravstva, in kako bi se to dalo odstraniti v smislu ministerskega razglasa 9. junija 1873? *Popoldne*. Praktično podučevanje v jezikoslovlju s posebnim ozikom na ministerski razglas dné 5. aprila t. l. — Volitev v bukvarnični odsek, v stalni odbor, v deželno konferenco bode po okoliščinah ali dopoli ali popoli dné.

— **Za Logatec** bode 5. avgusta v Idriji. Razen navadnih toček je na dnevnem redu: 1. Ali je poučevanje v ženskih rokotvorih in v gospodinjstvu v ljudski šoli potrebno, in kako se ima v tem poučevati? 2. Poučevanje v pisanji v ljudski šoli — bode se potem razkazalo. 3. O kmetijskem poučevanju v nadaljevalni šoli. 4. Kako se ima učitelj vesti proti ljudstvu, da si pridobi pri njem potrebno spoštovanje?

— **Vrloj braći, slovenskim učiteljem!** Centralni odbor za priredjivanje obćih hrvatskih učiteljskih skupština opriedielio je, da će 3. obća hrvatska skupština obdržavati u Osieku i to 4., 5., i 6. rujna (septembra) o. g. (3. rujna u večer biti će predskupština).

Slovenski učitelji pokazali su dosada, da pozorno prate naš rad, te su nas kod prijašnjih skupština u znatnom broju i posjetili. Nadamo se, da i ovaj put u Osieku neće izostati. Naša briga biti će, da jim boravak u Osieku što više osladimo.

Pristupnice, s kojimi su skopčane polakšice kod vožnje vnamo i natrag, bezplatan stan u Osieku i t. d. dobivaju se po 1 for. kod ravn. učitelja kaptolske škole u Zagrebu g. Antuna Irgolića.

U Zagrebu, 26. svibnja 1878.

Za centralni odbor:

Ivan Filipović,
predsjednik.

Ljud. Tomšić,
tajnik.

— **Iz Zagreba.** (Trgovačke škole). Vis. vlada pozvala je trgovačku obrtničku komoru u Zagrebu, da ju izvesti, kako su uređene dosadanje trgovačke škole, kakva im je naukovna osnova i koji učitelji na njih uče. Povod je ovomu molba pomenute komore upravljena na vladu, da bi se kod sastavljanja školskih knjiga uzeo obzir i na trgovačke škole. — H. U.

— **Dalmacija.** U skoro bio je u Dubrovniku sastanak učitelja onoga kotara. Razpravljalo se o sliedećih predmetih: 1. po kojem stepenu da se vodi obrazovanje pameti; 2. kako je najuspješnije budite krasoćut; 3. koje će se zajedničko slovničko nazivlje materinskog jezika rabiti u celom kotaru; 4. kakov je valjani postupak u poredanju sastavaka; 5. po koji način mogu se zagovarati i nadgledati knjižnice za djecu; pak još dve vježbe, predavanja u zemljopisu i računici. Za celoga sastanka bio je liepi red i drugovanje medju članovi te se zaključilo na Lopudi se opet za novo dogovaranje sakupiti. Neugodno se je dojmila članova odluka visoke vlasti, koja opominje učitelje na što veće staranje za polazak škole i za poljodjelsku obuku, te se prieti uzkraćenjem podpore. Istina je, da u tom može učitelj mnogo pomoći, ali mu se nevalja prietiti, kao da je on nepolazku najveći krivac, nego ga treba ponukati utješljivim sredstvom i ponudom nagrade. U odbore budu odabrani: za pokrajinsku skupštinu Adamović i Dević; za kotarsku knjižnicu Dević i Kušić; za stalni odbor Kastrapeli i Dević; pregledaoci biblioteka za djecu Adamović, Broili, Kastrapeli, Dević, Kovačević, Kuratca i Marković. —

— **(Škole u Srbiji.)** Po najnovijem izvještaju od god. 1877. ima u Srbiji 619 mužkih i 82 ženske osnove škole; svega dakle 701. Na mužkih školah bilo je lani još 80 učiteljica, dočim su na ženskih školah izključivo učiteljice. Po tom ima u Srbiji svega 539 učitelja i 162 učiteljice. Sistem narodne škole u srbskoj kneževini je četverorazredan. Ovakovih škola sa četiri razreda ima samo u gradovih; na selih i varošicah jesu škole sa 1, 2 — 3 razreda i to zajedničke (skupne). Kad se uzme ravan broj stanovništva u zemlji na 1,300.000, onda dolazi na 1855 žitelja po jedna škola. Prema današnjim zahtjevom ovaj broj škola ne odgovara potrebam, ali kad se uzmu sve prilike u obzir, a osobito vrieme, otkada se prva škola podigla, onda se mora priznati, da u ovom pogledu Srbija spada medju prve države u Evropi. U Srbiji su sve škole državne. — Od srednjih i najviših zavoda ima u Srbiji: Bogoslovija sa dva odjela u Biogradu; dvie velike gimnazije sa 7 razreda i to u Biogradu i Kragujevcu; devet malih gimnazija sa 4 razreda u Biogradu dvie, a u Valjevu, Jagodini, Kruševcu, Negotinu, Požarevcu, Užici i Šabcu po jedna; jedna velika realka u Biogradu; šest realnih gimnazija u Aleksincu, Zaječaru, Kneževcu, Loznici, Smederevu i Čačku; jedna učiteljska škola (učiteljište) u Biogradu; jedna viša djevoj. škola (koja se ima podići od 4 na 5 razreda) u Biogradu; jedna zemljodjel-šumarska škola u Požarevcu; jedna velika škola (kao sveučilište) sa tri fakulteta u Biogradu. Ovamo nisu uračunane vojne škole i privatni zavodi, kojih po Srbiji ima u više mjestih. N.

— **Po ministarskem ukazu** dné 7. aprila 1873 bode mogel imeti vsak učenec, ki prestopi iz javne ljudske šole v najniži razred srednje šole obiskovalno spričalo (Frequentations-Zeugnis), ki bode v smislu §. 36 sl. in uč. reda 20. avgusta 1870 obsegal znake iz verouka, učnega jezika in številjenja; to velja že za prihodnje šolsko leto 1878/9. —

Sprejem bode poglavitno zavisel od sprejemnega izpita, vzlasti ker se oglašajo tudi nejavno podučevani. — Spričalo ljudske šole bode pripomoglo, da se učenje bolje presoja (als informierender Behelf). — Taka spričala nemško-slovenska se dobivajo pri Milicu na starem tergu h. št. 33/19 in sicer veljajo 1 bukve 60 kr.

— „**Cerkveni glasbenik**“ I., št. 2. ima v sebi začetek spisa »Petje prvih kristjanov in konec sestavka«: Kakih misli je mnogoterno še katoliška duhovščina zastran cerkvene glasbe: Kronika društvena t. j. sklep o I. občnem

zboru. Dopise ima 1. iz Breznice na Gorenškem; 2. iz Kranja. 3. iz Novomesta. Missa in honorem s. Caeciliae, zložil Foerster, presodil Sattner. Muzikalna priloga št. 2 ima štiri razne »Tantum ergo« (Foerster, Nedvéd, Hribar); Veni s. Spiritus (Fajgelj). List stoji družnikom 1 gl., a nedružnikom 1 gl. 50 kr. do konec leta 1878.

Razpisi učiteljskih služeb.

Na Kranjskem. (V okraji Kamniškem.) Na dvorazredni ljudski šoli v Moravčah je služba nadučitelja z letno plačo 500 gl. in prostem stanovanjem izpraznjena. Prošnje za to službo se morajo do 15. julija t. l. krajnemu šolskemu svetu v Moravčah predložiti. — V Kamniškem okraji ste tudi izpraznjeni učiteljski službi v Ihanu, l. p. 450, in na Berdi pri Podpetci, l. p. 400 gl.

Premembe pri učiteljstvu.

Na Kranjskem. G. g. nadučitelja: Janez Vresic v Leskovcu in Jakob Kozelj v Čermošnicah, pa tudi g. g. učitelja: Janez Žerovnik v Begunjah in Jože Zajec v Krašnji so postavljeni definitivno.

V a b i l o

na naročbo za II. polovico l. 1878.

Naglo nas mine, ves trud in bolečine, berzo tudi poteka dan za dnevom, mesec za mesecem; jedno številko lista sestaviti prizadeva vže nekaj časa in truda, a polletna doba hitro mine, in s tem listom končujemo oprav 12. številko XVIII. tečaja „Učit. Tovariša“. Ko se spoštovanim sobratom in drugim rodoljubom za dosedanja materielno in duševno podporo zahvaljujemo, vljudno se priporočamo v prihodnje za naročevanje in podporo tudi v drugi polovici t. l. V programu, ki si ga je „Učit. Tov.“ svoje dni postavil, in ki tudi še sedaj ostane, najde vsak dovolj polja, ako ga hoče obdelovati. Politika naša, ako se sme v šolskem listu kaj tega omeniti, ne more drugačna biti, kakoršna je večine našega slovenskega naroda; vsak list, bodi si še tako skromen, brez barve ne more biti, in list z jasnim programom najde vže, kolikor toliko podpore. Toliko svojim dosedanjim in bodočim naročnikom, sicer pa skoro vsaka številka „Tov.“ kaže, kaj si želi, kaj pričakuje vredništvo. — Podvizajte se tedaj slavni rodoljubje z naročnino! Ker je pa za tisek potreba denarja in zopet denarja, vabimo zaostale naročnike na vplačevanje; tudi je še dobiti nekaj iztisov letošnjega tečaja. Stane pa „Tovariš“ za celo leto 3 gl., za pol leta 1 gl. 50 kr. Vrednik mu je Matej Močnik, mestni učitelj, a založnik, ki prejema naročnino in nanzanila, R. Milic, na starem tergu, št. 33/19.